

# Chiều

CHIỀU: <https://www.youtube.com/watch?v=rDntBP1Dcj8>

Quý Vị và Các Bạn thân mến,

Lẽ ra ngày mai thứ Bảy 23 tháng 3 năm 2024, tôi được mời đến dự tiệc Mừng Xuân Giáp Thìn. Đồng tổ chức là hai nhà văn Lê Thị Nhị - Tổng thư ký Văn Bút Việt Nam Hải Ngoại và nhà văn Hồng Thủy – Chủ Tịch Văn Bút Miền Đông Bắc Hoa Kỳ, phối hợp với Nhà Việt Nam Vùng Hoa Thịnh Đốn. Tôi lấy làm tiếc là không đến tham dự vì đang cảm nặng và ho, tôi gọi cho chị Nhị để báo là không thể đến tham dự được. Thay vào đi dự tiệc, tôi ngồi vào máy để viết bài này bày tỏ lòng cảm ơn, đồng thời giới thiệu một vài nét về nhà văn, nhà thơ Lê Thị Nhị.

Tôi và nhà văn Lê Thị Nhị là hội viên trong Hội Văn Bút Việt Nam Hải Ngoại và Văn Bút Miền Đông Bắc Hoa Kỳ. Chúng tôi thường sinh hoạt cùng với nhau trong vấn đề liên quan đến văn học. Dù hơn tôi một thế hệ, nhưng tâm hồn của Chị rất gần gũi, quý mến và thân thiện không những với tôi mà còn với mọi người, nhất là tấm lòng của Chị luôn đau đáu về quê hương Việt Nam thân yêu mà bao năm đã xa nơi ấy.

Có lẽ vì nặng lòng với quê hương, nên Chị luôn thực hiện những chương trình nhớ về quê hương như văn nghệ nhớ về nguồn, hội chợ Tết, thăm người già yếu, người neo đơn, tổ chức những cuộc thi tiếng Việt cho giới trẻ, tết trung thu, duy trì văn hóa và truyền thống Việt Nam qua những sinh hoạt của Nhà Việt Nam tại vùng Hoa Thịnh Đốn, V,v...

Phát xuất từ tấm lòng yêu quê hương dân tộc, nên tâm của Chị luôn bị ràng buộc và mãi đến bây giờ vẫn còn lận đận theo vận nước trải dài gần 50 năm tại Hoa Kỳ. Chị không dừng lại bằng những công việc tổ chức nêu trên, mà còn thao thức, trăn trở để viết lên 6 cuốn sách. Những cuốn sách của Chị luôn xoay quanh những thao thức về Quê hương và Dân tộc, về tình yêu và nhân sinh quan cũng như cuộc sống của người Việt Nam tỵ nạn. Tiêu biểu và rõ nét nhất là những cuốn sách đã được phát hành như:

- 1/ Ngày Về,
- 2/ Mùa Đông Hò Hẹn
- 3/ Sóng Thời Gian
- 4/ Quê Hương Và Kỷ Niệm
- 5/ Đôi Mắt Hoàng Hôn
- 6/ Nhớ Ngày Tháng Cũ

Quả thật, hoàn tất viết xong 6 cuốn sách và đã phát hành, cũng là một "công trình của trí tuệ và tài năng văn học" được đánh giá rất cao về văn tài của một tác giả!

Văn học thế giới từ xưa tới nay có nhiều nhà văn như John Creasey (Người Anh) đã từng xuất bản 500 cuốn tiểu thuyết. Tiêu biểu nhất là nhà văn Anthony Trollope viết với một tốc độ ổn định dù ban ngày làm việc ở Bru Chính. Ông đều đặn viết 2 tiếng rưỡi mỗi sáng trước khi rời nhà đi làm việc. Ngược lại, cũng có những nhà văn chỉ viết một tác phẩm duy nhất trong cuộc đời cầm bút của họ. Dù chỉ là một tác phẩm nhưng sau 50 năm, 80 năm hay một thế kỷ, những tác phẩm ấy vẫn còn nóng hổi như vừa lấy ra từ xường in tối hôm qua vì tần suất của sự tái bản. Những tác phẩm ấy với người VN, có lẽ chúng ta không xa lạ gì vì ai có lẽ cũng đã đều đọc qua như những cuốn *Đồi Gió Hú* của Emily Bronte, hay *Cuốn Theo Chiều Gió* Margaret Mitchell (1936) Hoặc cuốn *Chân Dung của Dorian Gray - The Picture of Dorian Gray* của Oscar Wilde (1890).

Sự hấp dẫn của những cuốn tiểu thuyết này có lẽ nằm ở chỗ tương phản giữa trắng và đen, hận thù và tình yêu, giàu và nghèo, công tước và thợ mỏ, chiến tranh và hòa bình, Tương phản giữa những nền văn minh và lạc hậu, về nhân sinh quan và nghệ thuật, những thỏa hiệp về đạo đức như liệu cái đẹp có đi liền với đạo đức hay không? V,v...

Trong khi văn học Việt Nam thì có những tác phẩm cũng đã có ảnh hưởng rất lớn đối với thế hệ của chúng tôi trước 1975, và những thế hệ trước đó nữa. Tiêu biểu nhất đó là Nhóm Tự Lực Văn Đoàn.

Chúng ta không thể phủ nhận Nhóm Tự Lực Văn Đoàn đã tạo nên một trường phái, một phong trào canh tân văn học và văn hóa, cải cách xã hội Việt Nam hiện đại. Những nhà văn của nhóm nay đều đặn xuất bản những cuốn tiểu thuyết như luồng gió mới thổi vào căn phòng mà bao ngày bị tù túng như những cuốn *Anh Phải Sống*, *Gánh Hàng Hoa*... viết chung với hai nhà văn Nhất Linh và Khái Hưng. Hoặc những cuốn *Bản Khoăn*, *Hồn Bướm Mơ Tiên*, *Nửa Chừng Xuân*, *Trống Mái (Thăng Vội)* của Khái Hưng, hay *Bùn Lầy Nước Động*, *Con Đường Sáng*, *Trước Vành Móng Ngựa* của Hoàng Đạo. *Bướm Trắng*, *Đoạn Tuyệt*, *Xóm Cầu Mới* của Nhất Linh, *Đòn Hẹn* của Thế Lữ, *Gửi Hương Cho Gió* của Xuân Diệu, *Gió Đầu Mùa* của Thạch Lam, và còn nhiều lắm không thể nhớ hết được.

Một điều tôi tin tưởng Chị viết sách không mục đích để kiếm tiền như mới đây TT. Joe Biden đã nhờ một nhà văn viết giùm cho cuốn hồi ký của mình và đã kiếm về 8 triệu USD dễ dàng. Ai bảo nghề viết văn ở nước ngoài không làm giàu?

Những cuốn sách của Chị gửi tặng, tôi trân trọng đọc hết. Tôi đọc hết vì không những chỉ là sự lôi cuốn qua văn phong diễn đạt, mà Chị còn viết bằng những sự chân thật từ đáy lòng mình.

Có những câu chuyện đầy ẩn dụ cho ta những lý lẽ sống của đời thường, cũng có những câu chuyện đầy tương phản giữa nước mắt và nụ cười, chung thủy và phản bội, được và mất, ở lại và ra đi... Có những trang thấm đẫm máu và nước mắt của Chị, nhất là quãng đời tay không chân đất bước đi trên vùng đất xa lạ của một phụ nữ chân yếu tay mềm với đàn con thơ dại, để rồi hằng ngày Chị ngược mắt bước đi tìm hướng! Và cuối cùng và duy nhất chỉ có một hướng: đó là hướng ngược mắt lên trời rồi âm thầm nuốt từng giọt nước mắt vào lòng để dò dẫm, chấp nhận làm người khách bất đắc dĩ trên đất Mỹ.

Tôi trân trọng những tác phẩm viết từ tấm lòng nhớ và yêu quê hương của Chị. Có lẽ việc viết sách cũng chưa thỏa mãn nỗi niềm nhớ về quê hương, đất nước và dân tộc của mình, Chị còn xông xáo với những việc làm cho cộng đồng Việt Nam tại vùng thủ đô Hoa Thịnh Đốn hơn 4 thập kỷ qua mà tôi đã nêu trên.

Vì vận nước, nên Chị và chúng ta phải xa quê hương. Gần 50 năm rồi phải không? Ôi, một nửa thế kỷ rồi còn gì? Thời gian vẫn vô tình lặng lẽ trôi qua trên thân thể mòn mỏi của mỗi chúng ta.

Ai đó đã nói "Thời gian là liều thuốc chữa lành tốt nhất". Nhưng 50 năm qua rồi mà sao vết thương đó vẫn chưa lành và vẫn còn đau nhói?

Mới đây Chị có chia sẻ cho tôi bài thơ mà chị vừa mới cảm tác viết lên cũng vì bởi tuổi đời càng ngày càng chồng chất trên thân thể cũng như những cơn bệnh thâm lặng đang dần lấy đi hơi thở. Tựa đề của bài thơ duy nhất chỉ có mỗi một chữ CHIỀU thôi. Vâng, chỉ một chữ Chiều mà sao làm lòng tôi xao xuyến, băn khoăn khôn vơi sau khi đọc.

Tôi chân thành mời bạn cùng nhau thảo luận về ý nghĩa chữ Chiều này.

Chữ "Chiều" là danh từ chỉ khoảng thời gian nhất định trong một ngày sau trưa và trước khi tối. Thí dụ: trời đã về chiều, chiều hôm qua, xế chiều, chiều hôm...

Trong truyện Kiều, Cụ Nguyễn Du đã dùng chữ Chiều để viết lên một câu thơ rất hay nhưng đượm buồn sau đây: " Bóng chiều đã ngả, dặm về còn xa".

Chữ "Chiều" cũng là một động từ áp dụng để làm theo ý của một ai đó như: chiều chuộng, vợ chiều chồng, mẹ chiều con, chiều theo ước nguyện/nguyện vọng...

Trong khi chữ "Chiều" cũng lại là một danh từ thường dùng trong toán học như cân đo đong đếm: chiều cao, chiều rộng, chiều sâu. 5 mét chiều dài, 4 mét chiều ngang.... Cũng đồng nghĩa, chữ Chiều thường dùng đại loại trong những câu nói hoặc viết ra như: bài nói chuyện có chiều sâu, ra chiều đồng ý, đi về một chiều, đường một chiều, tuổi xế chiều... hoặc như: gió chiều nào theo chiều ấy, đau khổ trăm chiều, chiều hướng nào cũng khó qua...

Thế mới biết tiếng Việt của chúng ta nó phong phú đến dường nào! Phong phú mà không phức tạp trong mọi tình huống, cho chúng ta dùng từ ngữ của tiếng Việt rất chính xác để diễn đạt hay bày tỏ. Thế nên theo tôi, người Việt Nam có đầu óc rất nhạy cảm để ứng xử có thể một phần phát xuất bởi tiếng Việt quá phong phú như tôi đã đề cập.

Tôi chỉ muốn đề cập đến ý nghĩa của danh từ chữ Chiều chỉ về thời gian mà nhà thơ muốn miêu tả.

Cảm xúc và trạng thái cũng như nỗi buồn man mát của con người thường hay dâng cao khi thời gian về chiều - lúc mà bóng hoàng hôn đổ xuống - không gian tĩnh lặng... Có lẽ đây là thời gian lắng đọng nhất trong ngày, cũng là thời điểm của sự trở về, gặp gỡ và

đoàn tụ: Chim bay về tổ, ánh sáng về lại mặt trời, thủy triều về với biển cả và, con người về với mái ấm.

Bài thơ có tựa đề CHIỀU của Chị theo tôi nó mang hai ý nghĩa không những chỉ về thời gian mà còn con người nữa.

- Thời gian: Xa quê hương (Gần 50 năm)
- Con người: Tuổi đã về chiều (Mòn mỏi đợi chờ đến già)

Hãy nghe tác giả suy tư:

“Mình ai ngồi trên đồi, lắng nghe tiếng chiều rơi  
Rặng thông già vi vút, khóc thương cho kiếp người”

Cũng thế, câu thơ của nhân gian sau đây có lẽ sẽ dẫn suy nghĩ và cho chúng ta cảm thấu ý nghĩa trọn vẹn hơn với chữ "Chiều này:

"Chiều chiều ra đứng ngõ sau, trông về quê mẹ ruột đau chín chiều"

Thật là phong phú tiếng Việt phải không? Vì một câu thơ có hai chữ Chiều, nhưng mang hai ý nghĩa!

Quả thật câu thơ này cho ta cảm xúc khôn vơi, vì đã 50 năm rồi, ai trong chúng ta mà không một lần ngóng về quê hương nơi ta được sinh ra và lớn lên.

Hãy nghe thêm nỗi niềm của Chị:

“Tùng đàn chim rủ nhau, tung cánh bay về tổ  
Thương người bao la sâu, chiều rồi biết về đâu?”

Vâng, sống ở đất lạ đã ngót 50 năm rồi, thế mà ta chưa biết về đâu dù tuổi đời đã... chiều?

Cuối cùng, Chị biết rõ thân phận của quê hương dân tộc, biết rõ nội tại của chính mình và như lời than thở cuối cùng:

“Mình ai ngồi trên đồi, chơ vơ như tượng đá  
Hồn thất lạc đâu rồi, cuộc đời trôi vẫn trôi"

Bài thơ cho tôi cảm xúc vì đây không những là tâm trạng của Chị, mà còn là của những người xa quê hương, tâm trạng chung của những người Việt Nam đang sống tại Hoa Kỳ cũng như những quốc gia khác sau năm 1975.

Có lẽ những người mất quê hương mà khi tuổi càng cao, cũng chính là lúc họ tưởng nhớ về quê hương càng mãnh liệt hơn bao giờ hết.

Bài thơ CHIỀU của Chị là nguồn cảm hứng để tôi phổ thành ca khúc. Vì tôi biết một lúc nào đó, tôi và chúng cũng sẽ như thế!

Thân mời bạn nghe bài hát CHIỀU dưới đây với giọng ca của ca sĩ Anh Dũng. Nghe để cảm nhận được nỗi lòng con người khi đã xa hay đã mất quê hương, và những hình ảnh mà nghệ sĩ Trúc Tiên từ Paris đã thao thức, tìm kiếm và chọn lọc lồng trong bài hát; cho ta những cảm xúc dạt dào về quê hương, con người, bóng chiều và cảnh vật sau đây:

CHIỀU: <https://www.youtube.com/watch?v=rDntBP1Dcj8>

Và đây là bản Karaoke: [https://www.youtube.com/watch?v=ufm\\_VqLIV\\_s](https://www.youtube.com/watch?v=ufm_VqLIV_s)

PDF bài hát Chiều cũng đính kèm trong email này.

Trân trọng,  
Văn Duy Tùng